

LINNÉSTIGARNA I UPPSALA är rekonstruktioner av Carl von Linnés åtta exkursioner, pedagogiska naturvandringar, runt Uppsala. Han kallade dem Herbationes Upsalienses vilket är latin och betyder ungefär Uppsalas örtvandringar. Herbationes Upsalienses var ett system där hans studenter kunde upptäcka olika naturtyper under vårens olika faser, som avslutning på terminens studier.

LINNAEUS BUILT UP a system of eight "excursions," educational nature walks, around Uppsala, and called them Herbationes Upsalienses. "Herbationes" comes from Latin and means botanical walks. Seven of the excursions started at the town boundaries and an eighth took place in the village of Jumkil. The excursions represented the last lectures of the spring term.

Tranbär
Vaccinium oxycoccus
av Nils Forshed

Vandra i Linnés fotspår

VANDRINGEN från Örnsätra till Studentvilan är 4,2 km lång och går bitvis längs smala steniga skogstigar. Om du vandrar hela vägen från Jumkils kyrka blir det 8,1 km.

MER INFORMATION om alla åtta Linnéstigar som finns runt Uppsala finns på hemsidan www.linnestigarna.se.

Ladda ner appen **Naturkartan**, den underlättar ditt besök på Linnéstigarerna.

LINNÉSTIGARNA SKÖTS och förvaltas av Uppsala kommun. Vid frågor kan du kontakta oss på telefon 018-727 00 00.

I samarbete med

Linnés Historiska Landskap

Linnéstigarnas sträckningar bygger på Linnés Historiska Landskaps uppgifter funna i historiska dokument. Uppsala kommun tackar Linnean Society of London som bidragit med medaljongen till skyltar & foldrar.

November 2020 • 7194

JUMKILS- VANDRINGEN

-en av åtta Linnéstigar

Kung Karls spira

Långmossen

Håkansmossen

Skansberget
Fornborg

Fåbodmossen
Naturreservat

Vandra i Linnés fotspår

Typiskt skogstorp som funnits längs Jumkilsvandringen av Roland Andersson

Den sista herbationen för året lade Carl von Linné i trakten kring Jumkil för att visa de stora skogarna, Myrslåttern och rikkärren med kung Karls spira. För att komma till Jumkil lejde Linné hästar och kärror från Jumkils socken. Det stora följet med studenter for iväg på fredagen till Jumkils kyrka, där de övernattade i gårdarna kring kyrkan. Troligen var de säregna besöken av universitetsföljet något man talade om länge efteråt. Ett av husen vid Altuna hembygdsgård kommer från Örnsätra och bär ryktet att Linné ska ha övernattat där. I Örnsätrabäckens ravin finns på ett större stenblock med en "falsk" runristning, som kan vara ett akademiskt skämt från 1700-talet.

Carl Linnaeus saved the last walk of the year for Jumkil, where he could show his students the vast forest, the marsh harvest and the rich fen, where a rare plant called moor-king lousewort *Pedicularis sceptrumcarolinum* grew. To get to Jumkil, the professor would hire horses and wagons from the local parish. The entourage would leave on a Friday and go to Jumkil Church, taking in for the night in nearby farms.

Året är 1754. Ut genom Kungsängstull vid Uppsalas södra stadsgräns vandrar en grupp människor. Det är herrar från universitetet som marscherar efter varandra. En har anteckningspapper och penna, han är protokollförare. En annan bär på en lång kopparburk vid höften. Det är en "Vasculum Dillenianum", som senare ska bli känd under namnet "portör". En tredje bär på den "Clerckska saxen", två korslagda håvar som man kan fånga insekter med. En fjärde har gevär med sig, han är fågelskytt. En femte går sist och vakar noga över gruppen. Han är utsedd till fiskal, ordningsman. Allt som allt är de ett trettiotal. Allra längst fram går deras lärare med raska steg, Professor Linnaeus, som visserligen är rätt kort i rocken, men som har desto mer pondus i sina steg.

Utdrag ur Guidegurun av M. Manktelow ur Nyfiken Grön – handbok för naturguider. 2006. reds. C. Bertilsson och P. Larsson Svenska Naturskyddsföreningen

De vetgiriga och flitiga naturforskare, som i mängd finnas i Upsala, fullända på detta sätt sina botaniska exkursioner, mestadels under juni månad.

De lära genom dessa kända sitt färdenes-lands rika skatter för att en gång använda dem till nytta för sig själva och till gagn för samhället samt till Skaparens pris och ära."

Ur Botaniska Exkursioner i trakten av Uppsala, Herbationes Upsalienses. Akademisk avhandling under Linnés præsidium Upsala 1753.

The year is 1754. A group of people are wandering out through Kungsängstull by the southern boundary of Uppsala city; gentleman from the University marching one after the other. One of them has notepaper and a quill pen; he is the record-keeper. Another is carrying a long copper can on his hip; this is a vasculum dillenianum, later to be known as just a "vasculum". A third is carrying the "Clerck's scissors", a pair of crossed nets used to catch insects. A fourth is carrying a gun; he is a bird shooter. The fifth and last watches over the group carefully. He has been appointed as fiscal, or monitor. All told, there are about 30 of them. In front moving with quick steps, is their teacher, Professor Linnaeus; he may be rather short, but he carries authority in his stride.

The diligent and inquisitive natural researchers, found in abundance in Uppsala, thus perfect their botanical excursions; mostly in the month of June. Through these, they learn to know the rich treasures of their homeland, that they might one day use them to their own benefit and the good of society, and to the praise and glory of the Creator."

JUMKILSVANDRINGEN

🇸🇪 Vad såg Linné och hans studenter under sin naturvandring genom landskapet?

Vår rekonstruktion av Linnés stigar, som i vissa delar har fått anpassas efter stadens förändring sedan 1700-talet, är markerad med blått både på kartan och ute i landskapet.

🇬🇧 What did Linnaeus and his students see during their excursion through the landscape?

The reconstruction of the *Herbationes Upsalienses*, which in some areas has had to be adapted to the changes in the city since the 18th century, is marked in blue both on the map and in the landscape.

Månslåsbräken
Botrychium lunaria
av Nils Forshed

FJÄRDINGSTULL

Under 1740-talet införde Carl von Linné mycket uppskattade exkursioner i sin undervisning, vilka han gav rubriken *Herbationes Upsalienses*. De utgjorde en viktig pedagogisk del i utbildningen. Exkursionsserien avslutades med en resa till Jumkil för att studera växter i de stora skogarna och mossarna, bl.a. den märkliga växten Kung Karls Spira. Resan gick med häst och vagn genom Fjärdingstullen dagen innan den stora skogsvandringen påbörjades. Sträckningen av Jumkilsvandringen har bevarats i den muntliga traditionen i Jumkils socken.

FJÄRDINGSTULL

During the 1740s, Carl Linnaeus introduced highly popular excursions into his teaching which he entitled *Herbationes Upsalienses*. These comprised an important pedagogical element of the training. The series of excursions concluded with a journey to Jumkil to study plants in the large forests and mosses including the remarkable Moor-king. The day before the woodland trail commenced, they would travel through Fjärdingstullen by horse and cart. The route for the Jumkil trail has been preserved in the oral tradition in Jumkil parish.

STUDENTVILAN

Professor Linnés årliga besök i Jumkil måste ha varit en stor händelse för jumkilborna och satte sina spår i form av namnet Studentvilan på denna plats. Det är idag osäkert hur studenterna fortsatte vidare härifrån. Det finns uppgifter både om att de återvände hela vägen och att de fortsatte till Lingonbacka eller Granslätt där de blev hämtade för återfärd till Uppsala. Vad vi vet är att den outtröttlige Linné vid återkomsten till staden fortsatte exkursionen med att visa växter på gator och bakgårdar.

STUDENTVILAN

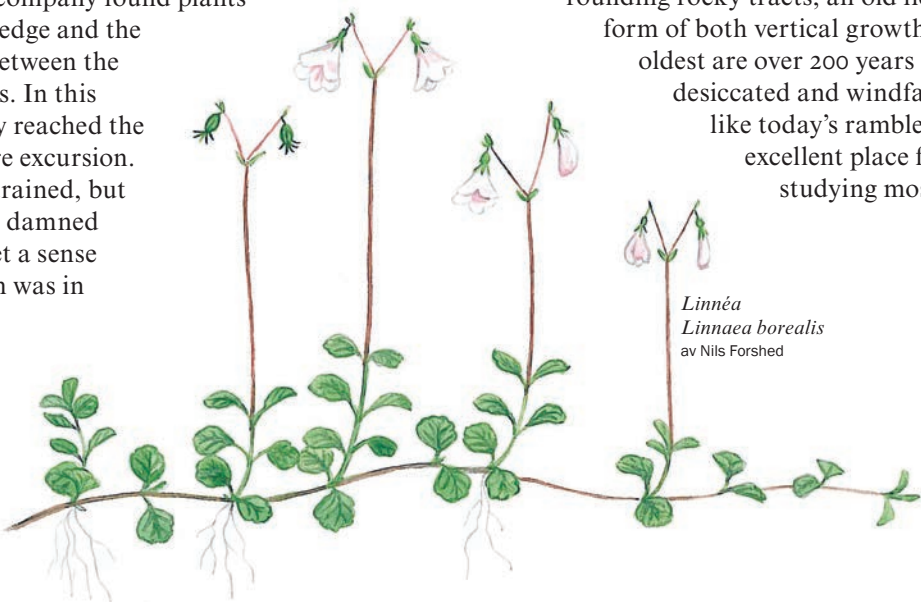
Professor Linnaeus's annual visit to Jumkil must have been a major event for the local residents and left its mark by naming this place Studentvilan [Student's rest]. Today, it is not entirely certain how the students continued from here. There are accounts stating that they both retraced their entire journey and that they continued to Lingonbacka or Granslätt where they were collected for the return journey to Uppsala. What we do know is that upon arriving back at the city, the tireless Linnaeus continued the excursion by showing plants on streets and in backyards.

LÅNGMOSEN

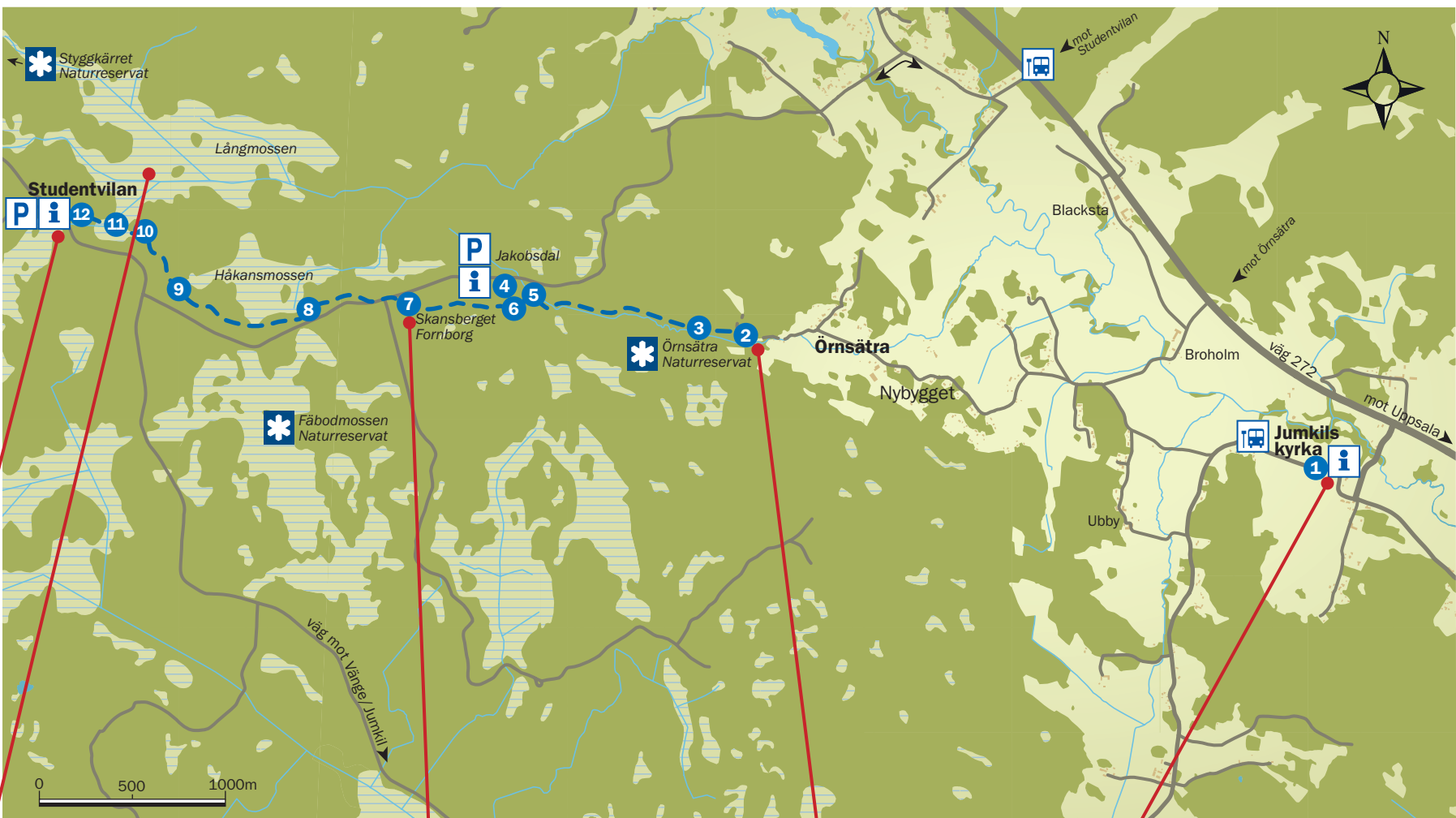
I de stora kärrsystemen "Jumkilskärren" fann sällskapet mellan tuvorna av vitmossa växter som sileshår, dystarr och den märkliga Kung Karls Spira. I det här sankna området nådde de själva målet för hela exkursionen. Kärren blev senare utdikade, men Långmossen har dämts upp igen. Där kan vi få en känsla av hur blöta markerna var på 1700-talet.

LÅNGMOSEN

In the major marsh system known as "Jumkilskärren", the company found plants such as sundew, bog-sedge and the amazing Moor-king between the tussocks of white moss. In this waterlogged area, they reached the objective of their entire excursion. The marsh was later drained, but Långmossen has been damned up again, so we can get a sense of how wet this terrain was in the 18th century.

Linnéa
Linnaea borealis
av Nils Forshed

Siffrorna på den blåmarkerade Linnéstigen visar var informationstavlor finns placerade längs vandringen. The numbers on the blue Linnépath shows where you can find information along the way.

SKANSBERGET

Här finns en gammal fornborg, och på de omgivande hållmarkerna växer en lavrik gammelskog, både i form av pelarskog och krumma tallar. De äldsta är över 200 år gamla, och man finner flera torrträd och vindfällen. Man kan anta att Linné här liksom dagens vandrare fann en utmärkt plats för både vila och studium av mossor och lavar.

SKANSBERGET

There is an ancient castle here and growing in the surrounding rocky tracts, an old lichen-rich forest in the form of both vertical growth and hunched pines. The oldest are over 200 years old and there are many desiccated and windfallen trees. Presumably, like today's ramblers, Linnaeus found an excellent place for resting as well as for studying mosses and lichens.

JUMKILS KYRKA

I byarna runt Jumkils kyrka övernattade sällskapet för att dagen efter ge sig ut på den milslånga vandringen i Jumkilskogarna. Den medeltida kyrkan är väl värd ett besök. Utanför kyrkan står dess röda klockstapel från Linnés tid, från mitten av 1700-talet.

JUMKIL CHURCH

The company stayed overnight in the villages around Jumkil church and set out the following day on the miles of trail through the Jumkil forests. The medieval church is well worth a visit. Outside the church stands its red bell tower which dates from Linnaeus's time, the mid-18th Century.

ÖRNSÄTRA

Här nådde Linné och studenterna skogskanten och kunde börja samla de olika skogsväxterna. En bit in i skogen nådde de en källa och kunde stilla sin törst. Här finner man fortfarande linnea, en art som visar att skogen inte huggits i mannaminne.

ÖRNSÄTRA

This was where Linnaeus and his students reached the edge of the forest and were able to start collecting the various woodland plants. A little way into the wood, they reached a spring and could quench their thirst. You can still find linnea here, a species which proves that no felling has taken place in the forest in living memory.